

HANDLEDNING

NÄR OCH HUR

BÖR UTMÄRKELSER BÄRAS

Fastställd i kanslersbeslut

Den 28 januari 2024

STOCKHOLM 2024

© Kungl. Maj:ts Orden
ISBN 978-91-989498-0-3
Tryck: Eskils Tryckeri AB, 2024

Förord

Kungl. Maj:ts Orden förvaltar på statschefens, H.M. Konungens, uppdrag de Kungl. Riddarordnarna samt bistår riksmarskalken i beredningen av nomineringar till de fem Kungliga medaljerna.

Institutionen har även en längre historia av att utge handledningar för bärande av utmärkelser i Sverige¹. Som följd av den s.k. Belöningsreformen har det funnits anledning att förtydliga och utveckla delar av befintlig handledning, särskilt avseende kvinnors bärande.

I översynen av bärandehandledningen har vice ordenskansler Per Sandin, ordensintendenten Christian Thorén och ordenskanslisten Eva Papik Lindfors deltagit. Ordenshärolden Jonas Arnell-Szurkos har varit redaktör.

Bärandehandledningen är fastställd genom kanslersbeslut den 28 januari 2024.

Svante Lindqvist

Ordenskansler vid Kungl. Maj:ts Orden

¹ Kungl. Maj:ts Orden (2010, 2 uppl. 2019) *Att bära ordnar och utmärkelser*. Löwenhielm, Fredrik (1987, 2 uppl. 1998). *Svenska ordnar och medaljer*. Stockholm: Atlantis. Berghman, Arvid (1949). *Nordiska riddareordnar och dekorationer*. Malmö: J. Kroon, Malmö Ijustrycksanst. Areen, Ernst & Lewenhaupt, Sten (1929, 2 uppl. 1943, 3 uppl. 1953). *När och hur bära ordnar bäras?*. Eskilstuna: J.O. Öberg & son.

Allmänna anvisningar

Svenska utmärkelser bärs främst. Utländska utmärkelser bärs i regel efter svenska utmärkelser, dock med följande undantag: på utländsk beskickning eller vid tillställning i annat land då ordnar anbefalls, ska vederbörande lands storkors och kommendörskors bäras före svenska, *såvida inte* Konungen och/eller Drottningen är närvarande *samt*

- att vid statsbesök eller tillfälle, då utländsk statschef är närvarande, vederbörande lands storkors och kommendörstecken och kraschaner alltid bärs före svenska eller andra staters ordnar.
- att till hovuniform bärs axelband till storkors utanpå uniformsfracken, kraschan, kommendörstecken i band om halsen samt minnestecken och övriga utmärkelser på bröstet,
- att till chifferfrack och civil högtidsdräkt bärs axelband till storkors under fracken på västen, kraschan, kommendörskors i band om halsen, minnestecken, riddartecken och medaljer i original (vid statsceremonier då DDMM är närvarande) eller i miniatyr på frackuppslaget.

Ordnar och utmärkelsetecken bärs alltid enligt svenska regler (bandens längd och montering), även då de bärs utomlands. Ordenstecken erhålles i regel med ett längre band för såväl storkors som utmärkelser avsedda att bäras om halsen. Dessa skall vid behov kortas till rätt längd så att de sitter korrekt. Ordenstecken som bärs i original får i regel inte bäras samtidigt i miniatyrspänne.

Tilldelas man en högre grad av en orden bärs inte mera den lägre. Undantag utgör endast om ordenstecknet har förlänats för bedrifter under krig eller krigsliknande situationer.

För några ordnar bärs kraschanen på höger sida (till exempel storofficer av franska Hederslegionen och Nationalförtjänstorden). Vissa axelband för storkors bärs från vänster axel till höger höft (till exempel danska, isländska och brittiska ordnar).

Till smoking och kavaj samt jaquette kan ordensknapp, clips eller medaljrosett representera utmärkelse. Detta gäller även när civil högtidsdräkt *utan ordnar* är påbjudet. Tjänstgörande hovpersonal, som till civil dräkt bär nål med H.M. Konungens namnchiffer placerar denna på *bärarens högra* rockslag.

Under lång tid har den underliggande principen för medaljers bärande på bröstet varit, att utmärkelser med kunglig krona grupperas närmast hjärtat, och

utmärkelser utan kungl. krona och/eller porträtt grupperas därefter. Detta för att understryka att medaljer som genom nådigt tillstånd sanktionerats av statschefen har större dignitet. Myndigheter, lärosäten, akademier m.m. vilka efter 1975 instiftat medaljer tillhöriga gruppen *Övriga officiella medaljer* och som därför saknar kunglig krona och/eller porträtt kan, precis som för gruppen *Halvofficiella medaljer med kunglig krona och porträtt*, ansöka om att sätta kungl. krona och/eller porträtt på medaljen via Riksmarskalksämberet.

Sammanslutning med heraldiskt vapen eller logotyp m.m. krönt av kunglig krona får under inga omständigheter egenmäktigt tillverka utmärkelser som använder detta vapen eller logotyp m.m. på ett sådant sätt att utmärkelsen *de facto* blir krönt av kunglig krona. För sådana medaljer måste i varje enskilt fall i efterhand ansökas om H.M. Konungens tillstånd via Riksmarskalksämberet.

I sammanhang där en person ska få mottaga en ny orden, dekoration eller medalj, så skall mottagaren ha så kallat ”bart bröst”. Det vill säga, personen bär inte redan mottagna utmärkelser. Detta för att inte ta fokus från den nya utmärkelsen.

Bara den som förlänats orden, dekoration eller medalj har rätt att bära densamma. Den som ärvt eller köpt en utmärkelse får inte bära denna. Man får heller inte ändra utmärkelsen, till exempel ersätta ett band med en kedja, eller byta band till ett med andra färger än det som ursprungligen utdelats. Det är en respektlöshet mot utdelaren.

Innehav av de svenska ordnarna markerats genom att man efter yrkes- eller ämbetstitel i bestämd form före hela namnet skriver ”m.m.” (ex. *docenten m.m. Nils Nilsson*). Alternativet är att man efter yrkes- eller ämbetstitel i bestämd form före hela namnet skriver den aktuella svenska förkortningen för orden (ex. *docenten, RNOIkl Nils Nilsson*). Även innehav av utländska statsordnar kan skrivas på sistnämnda sätt. I Sverige används inte s.k. postnominaler – förkortning efter namnet – för att visa ordensinnehav.

Sällskapsordnar och ordenssällskaps gradband och dekorationer bärs aldrig utanför egna sammankomster. I äldre tid förutsatte Konungens godkännande av sällskapsordnar i Sverige en tydlig åtskillnad mellan sällskapsordnar och ordenssällskap visavi riddarordnar av officiell karaktär. Denna åtskillnad gäller alltjämt.

Den som vid begravning bär högtidsdräkt bär utmärkelser i original. I övriga fall bärs inte utmärkelser vid begravning.

Anvisningar för Kungliga medaljers bärande

- **Kring halsen bärs** H.M. Konungens medalj i 12:e storleken med kedja eller band, Kommendör (av första klassen) av de Kungliga Riddarordnarna, därefter övriga svenska medaljer om halsen, därefter utländska kommendörstecken. Dam bär dessa utmärkelser i stor rosett vid vänster axel.
- **På bröstet vänster sida** bärs Serafimermedaljen, H.M. Konungens medalj i 8:e eller 5:e storleken, Medaljen *Litteris et Artibus*, Prins Eugen-medaljen och Prins Carl-medaljen, Riddare (av första klassen) av de Kungliga Riddarordnarna. Kungliga minnestecken bärs framför (till höger från bäraren sett) övriga medaljer. Övriga svenska utmärkelser och utländska utmärkelser på bröstet bärs efter (till vänster från bäraren sett) dessa medaljer.

Högtidsdräkt - ordenskedja m.m.

Fig. 1. H.M. Konungen med ordenskedjor. Foto: Thron Ullberg/Kungl. Hovstaterna

I normalfall bärs storkors i band, även om kedja utdelats. Bärande av ordenskedja föreskrivs särskilt. Då kedja är föreskriven bärs inte samma storkors i axelband, men ett annat utländskt storkors i axelband kan bäras.

Ordenskedja bärs så att kedjan ligger på samma höjd på bröstet som på ryggen. Kedjan fästes på respektive axels mittlinje mellan kragen och ärmens söm. Längre kedjor fästes ytterst vid axelsömmen.

Medalj av 12:e eller 18:e storleken med kedja bärs vilande mot nacken. Till frack och mäsdräkt där rosetten är synlig vilar kedjan mot skjortkragen. Till uniform m/ä och annan till halsen knäppt uniform vilar kedjan mot rockkragen. Om uniformen är Försvarmaktens vapenrock eller motsvarande bärs medalj med kedja utanpå uniformsrocken under uniformsrockens krage i nacken. Medaljkedjan framträder i slaghacket på vardera sida (skarven mellan krage och slag) och vilar på rockslagen ner mot medaljen.

Ordenskedja eller medalj med kedja bärs aldrig över bara axlar. Aftonklänning kan därför vid behov kompletteras med en kort jacka.

Högtidsdräkt - storkors

Fig. 2. Storkorsband från axel till höft. Foto: Jonas Borg.

Storkors bärs för herrar över höger axel (*en écharpe*) under frackrocken men över västen. Bandets längd anpassas så att knuten/rosetten kommer strax under kanten av framstycket, tillfälligtvis med en vikning låst med säkerhetsnål vid axeln, mer permanent genom att bandet kapas något vinklat nedåt mot halssidan och sys ihop.

Högst fyra kraschaner rekommenderas bäras samtidigt på frackens vänstra sida. Kraschanens nål fästs i påsydda träsar, alternativt säkerhetsnålar fästa från insidan. En kraschan bärs ca 10 cm under bröstfickans öppning till frack. Två kraschaner bärs horisontellt under bröstfickans öppning med den av högre rang överst. Tre kraschaner bärs en över två, med den av högre rang överst och två på en undre rad. Fyra kraschaner placeras en över två över en. Ordningföljden räknas uppifrån och höger, från bäraren sett.

Storkors bärs för damer över höger axel i ett smalare band. Bandets längd anpassas så att knuten/rosetten kommer ovanför höften, tillfälligtvis med en

vikning låst med säkerhetsnål vid axeln (eller bakre bandet vid utmärkelsen), mer permanent genom att bandet kapas något vinklat nedåt mot halssidan och sys ihop. En brosch kan användas för att fästa ordensbandet vid klänningens axelband. Storkorsband bärs aldrig över bar axel, axelband ska vara minst lika breda som ordensbandet. Bandet får böjas ner och fästas, så att det följer ett lågt sittande axelband på överarm.

Damer bär högst två kraschaner, vilka placeras lodrätt över midjan mellan bröstkorgen och höften med den av högst rang överst. Kraschanens nål fästs i påsydda tränisar, alternativt säkerhetsnålar fästa från insidan. För att fästa kraschaner bör en infällning i form av en isättning (= styvnad, t.ex. vlieseline) sys in i livet, alt. bärs korsett undertill.

Den som innehar flera storkors bär alltid storkorsbandet för det främsta av ordningen: svenskt, danskt, norskt, finskt, isländskt, övrigt storkors utgående från landets namn på franska, ex. alltid *Allemagne* (Tyskland) före *France* (Frankrike) före *Pays-Bas* (Nederländerna). Kraschaner väljs utifrån samma principer. **Vid statsbesök** bärs dock det aktuella landets storkors och dess kraschan främst. Den som innehar tyskt, franskt och nederländskt storkors bär alltså generellt tyskt storkorsband med tysk kraschan överst; vid franskt statsbesök bärs dock franskt storkors med fransk kraschan överst, motsvarande vid nederländskt statsbesök).

Till kaftan bärs storkorset i det breda bandet över axlarna (*en sautoir*). Präster som till kaftan bär prästkrage med ”elva” bär utmärkelser i ett längre band om halsen, så långt ner att hela utmärkelsen vilar nedanför elvan och med bandet under elvans flikar, men över prästkrage och kaftan i nacken.

Gradband över axel burna inom sällskapsordnar och ordenssällskap bärs av tradition utanpå frackrocken, inte under. Storkorsband av officiell statsorden bärs härvidlag inte, endast kraschan.

Högtidsdräkt - kommendörstecken m.m.

Fig. 3. Kommendörstecken om halsen på herre och i stor rosett på dam. Foto: Jonas Borg.

För herrar ska bandet vara så kortat att bäröglan kommer omedelbart under rosettens knut. Bandet ligger på skjortkragen samt rosettens band och fästs i nacken så dess fästanoordningar inte syns ovanför frackens krage. Högst tre utmärkelser i band om halsen bärs samtidigt.

Till frack och mässdräkt där rosetten är synlig bärs utmärkelserna i bredd: den första i rang i mitten, den andra i rang till höger från bäraren sett och den tredje till vänster. Om två utmärkelser bärs i band om halsen bärs den första i rang till höger från bäraren sett. Den förnämsta utmärkelsernas band bärs ovanpå de andra utmärkelsernas band.

Till uniform m/ä och annan till halsen knäppt uniform anbringas bandet innanför uniformskragen med utmärkelserna hängande omedelbart i kroppens mittlinje. Upp till ytterligare två utmärkelser i halsband fästes under varandra mellan rockens 2:a och 3:e/4:e knappar, den förnämsta utmärkelserna överst.

Högst fyra kraschaner rekommenderas bäras samtidigt på frackens vänstra sida. Kraschanens nål fästs i påsydda träsar, alternativt säkerhetsnålar fästa från insidan. En kraschan bärs 10 cm under bröstfickans öppning på fracken. Två kraschaner bärs horisontellt under bröstfickans öppning med den av högre grad överst. Tre kraschaner bärs en över två, med den av högre grad överst och två på en undre rad. Fyra kraschaner placeras en över två över en. Ordningföljden räknas uppifrån och höger, från bäraren sett. För ordningen sinsemellan för kraschaner - inklusive statsbesök - se Högtidsdräkt - storkors.

Utmärkelser som för herrar bärs om halsen bärs för damer i en större bandrosett vid vänstra axeln. Av praktiska skäl rekommenderas att högst två bärs samtidigt, varvid den högst i rang placeras till bärarens höger och täckande rosetten för nästa utmärkelse. Klänningens axelparti måste vara minst lika bred som rosetten/rosetterna, så att rosettens band inte vilar mot huden. De placeras över eventuella minnestecken, svenska utmärkelser och utländska utmärkelser avsedda att bäras i band på bröstet i miniatyr eller original.

Chifferrosett för hovdam bärs som kommendörstecken.

Vissa riddarordnar utdelar kommendörstecken m.m. för damer i ett längre band om halsen. Eftersom ordensband aldrig bärs mot bar hud, så behöver högtidsdräkten i så fall nå över nacken och halsen – alternativt, att utmärkelsen flyttas till en rosett i ordens band att bäras vid vänstra axeln.

Damer bär högst två kraschaner, vilka placeras lodrätt över midjan mellan bröstkorgen och höften med den av högst rang överst. Kraschanens nål fästs i påsydda träsar, alternativt säkerhetsnålar fästa från insidan. För att fästa kraschaner bör en infällning i form av en isättning (= styvnad, t.ex. vlieseline) sys in i livet, alt. bärs korsett undertill.

Präster som till kaftan bär prästkrage med ”elva” bär utmärkelser i ett längre band om halsen, så långt ner att hela utmärkelsen vilar nedanför elvan och med bandet under elvans flikar, men över prästkrage och kaftan i nacken.

Högtidsdräkt - riddartecken m.m.

Fig. 4. Miniatur i knapphålet på herre och miniatyrrosetter på dam. Foto: Jonas Borg.

Minnestecken, riddartecken eller medalj avsedda att bäras i band på bröstet bärs för herrar i dubbelvikta band på bröstets vänstra sida. Utmärkelser monteras på ett spänne eller en nål och bandet bör avpassas så att utmärkelsens totala längd blir ca 95 mm. Bandets övre raka del fästes ca 20 mm ovanför bröstfickans öppning och intill vänstra frackslaget. Första utmärkelsen kan vila på slaget. Högst fyra tecken monteras på spännet i bredd. Bärs flera, monteras banden så att de delvis täcker varandra. Näsduk bärs härvidlag inte.

Minnestecken, riddartecken eller medalj bärs i miniatur på bröstets vänstra sida på slaget i endast en rad. Banden avpassas så att utmärkelsens totala längd blir ca 40 mm.

Miniaturerna kan också bäras på en tunn kedja: bandet tas av och miniaturerna fästs i rangordning. Kedjans övre del fästs i knapphålet med finaste utmärkelsen överst. Kedjans undre del fästs strax innanför slaget. Kedjans bör fästas så att dess lutning blir ca 30–40 grader.

Präster bär alltid ordenstecken i original till kaftan i höjd med mittlinjen mellan första och andra knappen.

Minnestecken, riddartecken eller medalj avsedda att bäras i band på bröstet bärs för damer i mindre bandrosett på bröstets vänstra sida. Högst två tecken monteras kant i kant på en rad. Bärs flera, monteras banden så att den rangmässigt högre utmärkelsens band täcker den lägre (det högre bandet på det lägre). Damer kan bära dessa i raka band. Damer kan även bära dessa utmärkelser i miniatyrstorlek: i rosett eller i raka band.

Smoking

Fig. 5. Medaljrosett i knappålet för herre och på klänning för dam. Foto: Jonas Borg.

Till smoking kan i första hand en ordensknapp, clips eller rosett i knappålet ange innehav av utmärkelse.

Till knälång eller vadlång klänning till smoking placeras rosetten som om den hade suttit på en kavaj.

Fig. 6. Miniatyr i knappålet på herre och miniatyrrosetter på dam. Foto: Jonas Borg.

Svensk tradition har länge varit att inga utmärkelser bärs till smoking, vilket har kommit att ändras efterhand. Till smoking bärs för herrar högst en utmärkelse med band om halsen. Bandet ska vara så kortat att bäröglan kommer omedelbart under rosettens knut. Bandet ligger på skjortkragen samt rosettens band (vid nedvikt skjortkrage: på rosettens band, *under* skjortkragen) och fästs i nacken så dess fästanordningar inte syns ovanför frackens krage. Medalj i kedja bärs inte till smoking.

Miniatyrer bärs på vänstra slaget: originalstorlek bärs inte till smoking.

Miniatyrerna kan också bäras på en tunn kedja: bandet tas av och miniatyrerna fästs i rangordning. Kedjans övre del fästs i knappålet med finaste utmärkelsen överst. Kedjans undre del fästs strax innanför slaget. Kedjans lutning bör vara ca 30–40 grader.

Utmärkelse som för herrar bärs om halsen bärs för damer i en större bandrosett vid vänstra axeln. Högst en rekommenderas för knälång till ankellång klänning till smoking. Chifferrosett för hovdam motsvarar kommendörstecken.

Klänningens axelparti måste vara minst lika brett som rosetten, så att rosettens band inte vilar mot huden. Den placeras över eventuella minnestecken, svenska utmärkelser och utländska utmärkelser avsedda att bäras i band på bröstet i miniatyr eller original.

Miniatyrer bärs i bandrosett på vänster sida. Högst två tecken monteras kant i kant på en rad. Bärs flera, monteras banden så att den rangmässigt högre utmärkelsens band täcker den lägre (det högre bandet på det lägre). Damer kan bära dessa i raka band. Originalstorlek bärs inte till klänning motsvarande smoking.

Mörk kostym

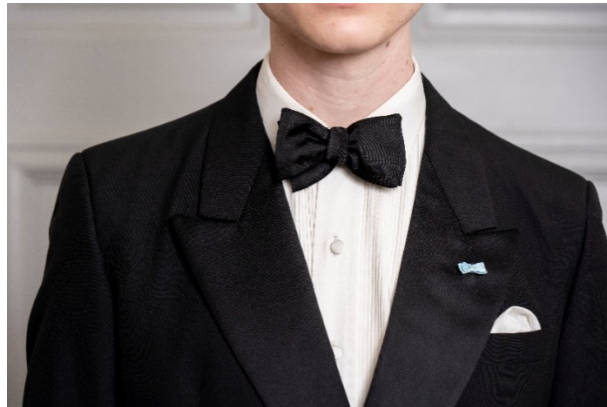

Fig. 7. Medaljrosett i knapphålet för herre. Foto: Jonas Borg.

Fig. 8. Medaljrosett på klänning och jacka för dam. Foto: Jonas Borg.

Till mörk kavaj (=svart, mörkt blå eller mörkt grå kostym) kan en ordensknapp, clips eller rosett i knapphålet ange innehav av utmärkelse till vardag eller festligare sammanhang.

Till knälång eller vadlång klänning (samt byxdress eller kjol/byxa med jacka) placeras rosetten som om den hade suttit på en kavaj. Miniaturer bärs inte klänning m.m. motsvarande kavaj.

Fig. 9. Kommendörstecken om halsen för herre samt bröstutmärkelser i originalstorlek. Kommendörstecken som stor rosett vid axeln och bröstutmärkelser i rosett. Foto: Jonas Borg.

Till mörk kavaj bärs i samband med militära högtidligheter m.m. endast ett utmärkelsetecken om halsen. Utmärkelsens bandögla vilar på slipsens knut och bandet går under den nedvikta skjortkragen.

Utmärkelser bärs i dubbelvikta band på bröstets vänstra sida. Utmärkelsen monteras på ett spänne eller en nål och bandet bör avpassas så att utmärkelsens totala längd blir ca 95 mm. Bandets övre raka del fästes ca 20 mm ovanför bröstfickans öppning och intill vänstra slaget. Näsduk bärs härvidlag inte. Högst fyra tecken monteras på spännet i bredd. Bärs flera, monteras banden så att den högre täcker den lägre (det högre bandet på det lägre). Den första dekorationen kan placeras på slaget. Miniaturer bärs inte till mörk kostym.

Utmärkelse som för herrar bärs om halsen bärs för damer i en större bandrosett vid vänstra axeln. Klänningens axelparti måste vara minst lika bred som rosetten/rosetterna, så att rosettens band inte vilar mot huden.

Därunder placeras minnestecken, riddartecken eller medalj avsedda att bäras i band på bröstet i mindre bandrosett på vänster sida. Högst två tecken monteras

kant i kant på en rad. Bärs flera, monteras banden så att den rangmässigt högre utmärkelsens band täcker den lägre (det högre bandet på det lägre). Om jacka bärs, placeras utmärkelser som om de hade suttit på en kavaj.

Damer kan bära dessa i dubbelvikta band, se ovan. Miniaturer bärs inte klänning m.m. motsvarande kavaj.

*Fig. 10. Kommendörstecken som stor rosett vid axeln och bröstutmärkelse i rosett till kavaj för dam.
Foto: Jonas Borg.*

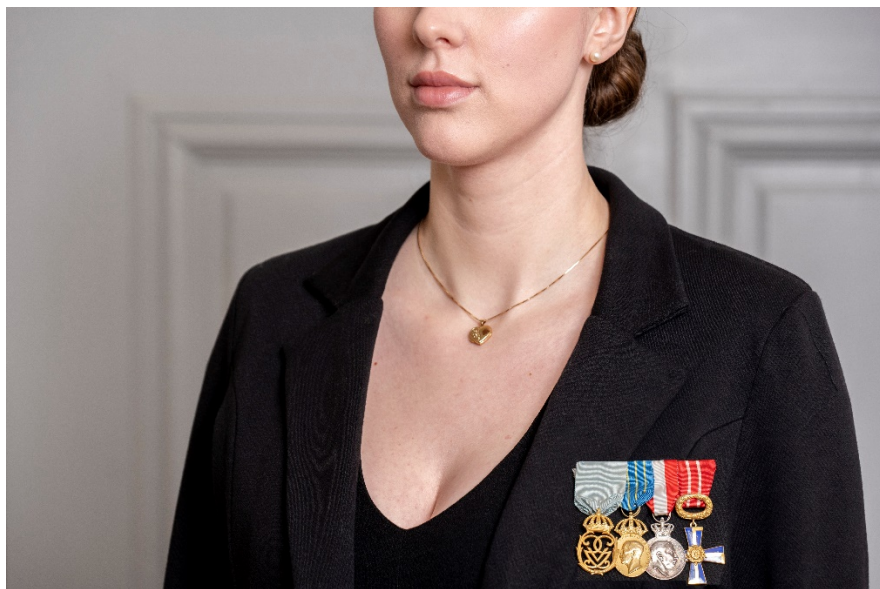

Fig. 11. Riddartecken m.m. i raka band till kavaj för dam. Foto: Jonas Borg.

